Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (druga izba)

z dnia 18 czerwca 2015 r.*

Odwołanie — Konkurencja — Sektor ruchu kolejowego i świadczenia pomocnicze — Nadużycie pozycji dominującej — Rozporządzenie (WE) nr 1/2003 — Artykuł 20 i art. 28 ust. 1 — Postępowanie administracyjne — Decyzja nakazująca przeprowadzenie kontroli — Uprawnienia kontrolne Komisji — Prawo podstawowe do nienaruszalności miru domowego — Brak uprzedniego zezwolenia sądowego — Skuteczna kontrola sądowa — Przypadkowe wykrycie

W sprawie C-583/13 P

mającej za przedmiot odwołanie w trybie art. 56 statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, wniesione w dniu 15 listopada 2013 r.,

Deutsche Bahn AG, z siedzibą w Berlinie (Niemcy),

DB Mobility Logistics AG, z siedzibą w Berlinie,

DB Energie GmbH, z siedzibą we Frankfurcie nad Menem (Niemcy),

DB Netz AG, z siedzibą we Frankfurcie nad Menem,

Deutsche Umschlaggesellschaft Schiene-Straße (DUSS) mbH, z siedzibą w Bodenheim (Niemcy),

DB Schenker Rail GmbH, z siedzibą w Moguncji (Niemcy),

DB Schenker Rail Deutschland AG, z siedzibą w Moguncji,

reprezentowane przez W. Deselaersa, E. Venota oraz J. Brücknera, Rechtsanwalte,

strona wnosząca odwołanie,

w której pozostałymi uczestnikami postępowania są:

Komisja Europejska, reprezentowana przez L. Malferrariego oraz R. Sauera, działających w charakterze pełnomocników, z adresem do doręczeń w Luksemburgu,

strona pozwana w pierwszej instancji,

Królestwo Hiszpanii, reprezentowane przez A. Rubia Gonzáleza oraz L. Banciellę Rodrígueza-Miñóna, działających w charakterze pełnomocników,

interwenient w pierwszej instancji,

* Język postępowania: niemiecki.

Urząd Nadzoru EFTA, reprezentowany przez M. Schneidera i X. Lewisa oraz przez M. Moustakali, działających w charakterze pełnomocników,

interwenient w pierwszej instancji,

Rada Unii Europejskiej,

interwenient w pierwszej instancji,

TRYBUNAŁ (druga izba),

w składzie: R. Silva de Lapuerta, prezes izby, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev (sprawozdawca), J.L. da Cruz Vilaça i C. Lycourgos, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: I. Illéssy, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 4 grudnia 2014 r.,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 12 lutego 2015 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Deutsche Bahn AG wraz z jej spółkami zależnymi DB Mobility Logistics AG, DB Energie GmbH, DB Netz AG, Deutsche Umschlaggesellschaft Schiene-Straße (DUSS) mbH, DB Schenker Rail GmbHb i DB Schenker Rail Deutschland AG (zwane dalej łącznie „Deutsche Bahn") żądają w odwołaniu uchylenia wyroku Sądu Unii Europejskiej Deutsche Bahn i in./Komisja (T-289/11, T-290/11 i T-521/11, EU:T:2013:404, zwanego dalej „zaskarżonym wyrokiem"), w którym sąd ten oddalił ich skargę o stwierdzenie nieważności decyzji Komisji C(2011) 1774 z dnia 14 marca 2011 r., C(2011) 2365 z dnia 30 marca 2011 r. oraz C(2011) 5230 z dnia 14 lipca 2011 r. nakazujących przeprowadzenie w spółce Deutsche Bahn AG i w jej wszystkich spółkach zależnych kontroli zgodnie z art. 20 ust. 4 rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2003 w sprawie wprowadzenia w życie reguł konkurencji ustanowionych w art. 81 [WE] i 82 [WE] (Dz.U. L 1, s. 1). (sprawy COMP/39.678 i COMP/39.731).

Ramy prawne

2 Artykuł 20 rozporządzenia nr 1/2003, zatytułowany „Uprawnienia Komisji do przeprowadzania kontroli", stanowi:

„1. W celu wypełnienia obowiązków wyznaczonych niniejszym rozporządzeniem Komisja może prowadzić wszelkie konieczne kontrole przedsiębiorstw lub związków przedsiębiorstw.

2. Urzędnicy i inne towarzyszące [i towarzyszące im inne] osoby upoważnione przez Komisję do prowadzenia kontroli mają prawo do:

a) wchodzenia do wszelkich pomieszczeń, na teren i do środków transportu przedsiębiorstwa i związków przedsiębiorstw;

b) sprawdzania ksiąg i innych rejestrów dotyczących spraw prowadzonych przez przedsiębiorstwo, bez względu na sposób ich przechowywania;

c) pobrania lub uzyskiwania [uzyskania] w każdej formie kopii lub wyciągów z tych ksiąg lub rejestrów;

d) pieczętowania wszelkich pomieszczeń przedsiębiorstwa i ksiąg lub rejestrów na czas i w zakresie koniecznym do przeprowadzenia kontroli;

e) zadawania pytań przedstawicielom pracowników lub pracownikom przedsiębiorstwa lub związku przedsiębiorstwa w celu uzyskania wyjaśnień co do faktów lub dokumentów dotyczących przedmiotu i celu kontroli oraz do rejestrowania odpowiedzi.

3. Urzędnicy i inne towarzyszące [i towarzyszące im inne] osoby upoważnione przez Komisję do prowadzenia kontroli wykonują swoje uprawnienia po okazaniu pisemnego upoważnienia zawierającego określenie przedmiotu i celu kontroli oraz informacje o karach przewidzianych w art. 23, w przypadku gdy okazane księgi i rejestry dotyczące spraw przedsiębiorstwa są niekompletne lub gdy odpowiedzi na pytania zadane na mocy ust. 2 niniejszego artykułu są nieprawdziwe lub wprowadzające w błąd. Z odpowiednim wyprzedzeniem Komisja powiadomi o kontroli organ ochrony konkurencji państwa członkowskiego, na którego terytorium przeprowadza kontrolę.

4. Przedsiębiorstwa lub związki przedsiębiorstw są zobowiązane do podporządkowania się kontroli nakazanej przez Komisję w drodze decyzji. Decyzja zawiera określenie przedmiotu i celu kontroli, termin jej rozpoczęcia i pouczenie o karach przewidzianych w art. 23 i 24 oraz o prawie do wniesienia odwołania od decyzji do Trybunału Sprawiedliwości. Komisja wydaje takie decyzje po zasięgnięciu opinii organu ochrony konkurencji państwa członkowskiego, na którego terytorium ma być przeprowadzona kontrola.

5. Urzędnicy organu ochrony konkurencji państwa członkowskiego, na którego terytorium ma być przeprowadzona kontrola, oraz osoby upoważnione lub wyznaczone przez ten organ na wniosek tego organu lub Komisji aktywnie pomagają urzędnikom i innym towarzyszącym [i towarzyszącym im innym] osobom upoważnionym przez Komisję. W tym celu przysługują im uprawnienia, o których mowa w ust. 2.

6. Jeżeli urzędnicy i inne towarzyszące [i towarzyszące im inne] osoby upoważnione przez Komisję uznają, że przedsiębiorstwo sprzeciwia się kontroli nakazanej zgodnie z niniejszym artykułem, państwo członkowskie udzieli im wszelkiej koniecznej pomocy, tam gdzie to stosowne występując o pomoc policji lub równoważnej władzy egzekwującej prawo, aby umożliwić przeprowadzenie kontroli.

7. Jeżeli pomoc przewidziana w ust. 6 zgodnie z przepisami krajowymi wymaga uzyskania zgody organu sądowego, zostanie złożony wniosek o wydanie takiej zgody. O zgodę taką można wystąpić jako o środek zapobiegawczy.

8. Jeżeli złożono wniosek, o którym mowa w ust. 7, krajowe organy sądowe sprawdzają, czy decyzja Komisji jest autentyczna, a przewidziane środki przymusu nie są arbitralne ani nadmiernie uciążliwe w stosunku do przedmiotu kontroli. Badając proporcjonalność środków przymusu, krajowe organy sądowe mogą wystąpić do Komisji, bezpośrednio lub za pośrednictwem organu ochrony konkurencji państwa członkowskiego, o szczegółowe wyjaśnienia dotyczące w szczególności podstaw, na jakich Komisja powzięła podejrzenie o naruszeniu art. 81 i 82 traktatu, jak również o wyjaśnienia dotyczące wagi zarzucanego [przedsiębiorstwu] naruszenia oraz charakteru uczestnictwa w nim danego przedsiębiorstwa. Jednakże krajowe organy sądowe nie mogą podważać konieczności przeprowadzenia kontroli ani żądać dostarczenia im informacji znajdujących się w aktach Komisji. Legalność decyzji Komisji może być rozpatrywana jedynie przez Trybunał Sprawiedliwości”.

3 W art. 28 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 wyjaśniono, że, bez uszczerbku dla art. 12 i 15 tego rozporządzenia, dotyczących odpowiednio wymiany informacji pomiędzy Komisją a organami ochrony konkurencji państw członkowskich oraz współpracy z sądami krajowymi, informacje zebrane na mocy przysługujących Komisji uprawnień do przeprowadzenia kontroli wykorzystuje się tylko do celów, dla jakich zostały zebrane.

Okoliczności powstania sporu

4 Deutsche Bahn jest przedsiębiorstwem prowadzącym działalność w sektorze krajowego i międzynarodowego transportu osób i towarów, w sektorze logistyki oraz w zakresie świadczenia usług pomocniczych w stosunku do transportu kolejowego.

5 W dniu 14 marca 2011 r. Komisja wydała pierwszą decyzję nakazującą Deutsche Bahn poddanie się kontroli ze względu na preferencyjne i potencjalnie nieuzasadnione traktowanie, jakie spółka DB Energie GmbH miała stosować względem innych spółek zależnych z grupy Deutsche Bahn w formie systemu upustów przy zaopatrzeniu w energię elektryczną trakcji (decyzja zwaną dalej „pierwszą decyzją w sprawie kontroli"). Ta pierwsza kontrola została przeprowadzona w dniach 29–31 marca 2011 r.

6 W dniu 30 marca 2011 r. Komisja skierowała do Deutsche Bahn drugą decyzję w sprawie kontroli, dotyczącą praktyk, jakie miała stosować DUSS, by utrudnić prowadzenie działalności na rynkach transportu kolejowego w Niemczech przez konkurentów grupy, a to poprzez utrudnianie im dostępu do terminali oraz ich dyskryminację (decyzja zwaną dalej „drugą decyzją w sprawie kontroli"). Ta druga kontrola została przeprowadzona w dniach 30 marca i 1 kwietnia 2011 r.

7 W dniu 14 lipca 2011 r. Komisja przyjęła trzecią decyzję w sprawie kontroli dotyczącą Deutsche Bahn, związaną z wprowadzeniem w życie potencjalnie antykonkurencyjnego systemu korzystania z infrastruktury zarządzanej przez spółki z grupy mającego na celu utrudnianie działalności konkurentów grupy DB w dziedzinie transportu kolejowego, dla których dostęp do przedmiotowej infrastruktury jest konieczny, skomplikowanie tej działalności lub uczynienie jej bardziej kosztowną (decyzja zwaną dalej „trzecią decyzją w sprawie kontroli"). Ta trzecia kontrola została przeprowadzona w dniu 26 lipca 2011 r.

8 Deutsche Bahn, przedstawicielom której to spółki podczas kontroli towarzyszyli jej adwokaci, nie zgłosiła braku przedstawienia uprzedniego zezwolenia sądowego ani też nie podniosła żadnego sprzeciwu wobec kontroli na podstawie art. 20 ust. 6 rozporządzenia nr 1/2003.

Postępowanie przed Sądem i zaskarżony wyrok

9 Pismami z dnia 10 czerwca i 5 października 2011 r. Deutsche Bahn wniosła do Sądu trzy następnie połączone skargi mające na celu stwierdzenie nieważności spornych decyzji, a także aktów przyjętych przez Komisję podczas tych kontroli; zażądała ona również zwrotu wszystkich sporządzonych podczas tych kontroli kopii dokumentów.

10 Na poparcie swych skarg Deutsche Bahn podniosła pięć zarzutów, opartych w istocie na naruszeniu chronionego przez art. 7 Karty praw podstawowych Unii Europejskiej (zwanej dalej „kartą") i art. 8 europejskiej Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. (zwanej dalej „EKPC") prawa podstawowego do nienaruszalności miru domowego wynikające z braku uprzedniego zezwolenia sądowego, na naruszeniu zagwarantowanego w art. 47 karty oraz art. 6 EKPC prawa podstawowego do skutecznego środka prawnego przed sądem, na szeregu naruszeń prawa do obrony, a także na naruszeniu zasady proporcjonalności.

11 Sąd oddalił skargi Deutsche Bahn w całości.

Żądania stron przed Trybunałem

12 Spółka Deutsche Bahn wnosi do Trybunału o:

— uchylenie zaskarżonego wyroku;

— stwierdzenie nieważności trzech spornych decyzji;

— obciążenie Komisji kosztami związanymi ze wszystkimi postępowaniami we wszystkich instancjach.

13 Komisja wnosi do Trybunału o:

— odrzucenie odwołania;

— obciążenie spółki Deutsche Bahn kosztami związanymi z postępowaniem.

W przedmiocie odwołania

W przedmiocie zarzutu pierwszego, opartego na błędnej wykładni i błędnym zastosowaniu przewidzianego w art. 7 karty i art. 8 EKPC prawa podstawowego do nienaruszalności miru domowego

Argumentacja Deutsche Bahn

14 Deutsche Bahn w pierwszej kolejności zarzuca Sądowi, że ten nie wziął pod uwagę wyroku ETPC w sprawie Colas Est i in. przeciwko Francji (nr 3797/97, ETPC, 2002-III) oraz nie przeanalizował wydanych przez ten Trybunał wyroków w sprawach Liotard Frères przeciwko Francji (nr 29598/08 z dnia 5 maja 2011 r.) oraz Canal Plus i in. przeciwko Francji (nr 29408/08 z dnia 21 grudnia 2010 r.) ze względu na to, że w pkt 72 zaskarżonego wyroku rozstrzygnął on, iż brak uprzedniego upoważnienia przez organ sądowy jest tylko jednym z czynników branych pod uwagę przez ETPC przy stwierdzaniu tego, iż doszło do naruszenia art. 8 EKPC.

15 Deutsche Bahn zarzuca następnie Sądowi, że ten dopuścił się naruszenia prawa ze względu na to, iż w pkt 66 zaskarżonego wyroku oparł się na wyrokach ETPC w sprawach Harju przeciwko Finlandii (nr 56716/09 z dnia 15 lutego 2011 r.) oraz Heino przeciwko Finlandii (nr 56720/09 z dnia 15 lutego 2011 r.), aby wyciągnąć wniosek, iż wynika z nich ogólna zasada, zgodnie z którą brak uprzedniego zezwolenia sądowego może być zrekompensowany przeprowadzeniem następczej kontroli sądowej.

16 Deutsche Bahn twierdzi wreszcie, że pięć przedstawionych przez Trybunał w pkt 74–101 zaskarżonego wyroku kategorii gwarancji nie jest stanie zapewnić wystarczającej ochrony przysługującego jej prawa do obrony przed ingerencją w jej prawo podstawowe do nienaruszalności miru domowego, którą to ingerencję stanowią przeprowadzone przez Komisję w jej pomieszczeniach kontrole.

17 Komisja, wspierana przez Urząd Nadzoru EFTA i Królestwo Hiszpanii, kwestionuje tę argumentację.

Ocena Trybunału

18 Podnosząc swój pierwszy zarzut, Deutsche Bahn zmierza w istocie do stwierdzenia, że wydając zaskarżony wyrok, Sąd dopuścił się naruszeń prawa ze względu na to, iż uchybiając art. 7 karty i art. 8 EKPC, rozstrzygnął on, że brak uprzedniego zezwolenia sądowego pozostaje bez wpływu na zgodność spornych decyzji z prawem.

19 W tym względzie należy podnieść, że to prawo podstawowe do nienaruszalności miru domowego stanowi ogólną zasadę prawa Unii (zobacz podobnie wyroki: Hoechst/Komisja, 46/87 i 227/88, EU:C:1989:337, pkt 19; Dow Benelux/ Komisja, 85/87, EU:C:1989:379, pkt 30; a także Dow Chemical Ibérica i in./Komisja, od 97/87 do 99/87, EU:C:1989:380, pkt 16), które jest obecnie wyrażone w art. 7 karty, której odpowiednikiem jest art. 8 EKPC.

20 Należy również wyjaśnić, że choć z orzecznictwa ETPC wynika, iż przewidziana w art. 8 EKPC ochrona może obejmować również niektóre lokale komercyjne, to jednak sąd ten rozstrzygnął, że ingerencja publiczna odnośnie do takich lokali oraz działalności zawodowej może sięgać dalej niż ma to miejsce w innych przypadkach (wyroki ETPC: z dnia 16 grudnia 1992 r. w sprawie Niemietz przeciwko Niemcom, seria A nr 251-B; z dnia 14 marca 2013 r. Bernh Larsen Holding AS i in. przeciwko Norwegii, nr 24117/08).

21 W niniejszym przypadku należy przede wszystkim stwierdzić, że – jak podniósł rzecznik generalny w pkt 33 swej opinii – nie można zarzucać Sądowi, iż nie uwzględnił on ww. wyroków ETPC w sprawie Société Métallurgique Liotard Frères przeciwko Francji oraz w sprawie Canal Plus przeciwko Francji, a to ze względu na to, że odnosiły się one do naruszenia art. 6 EKPC, a nie – naruszenia jej art. 8.

22 Ponadto należy przypomnieć, że w pkt 72 zaskarżonego wyroku Sąd słusznie przypomniał, odsyłając do pkt 49 ww. wyroku w sprawie Colas Est i in. przeciwko Francji, iż ETPC rozstrzygnął, że brak uprzedniego zezwolenia sądowego jest tylko jednym z czynników branych pod uwagę przez ETPC przy formułowaniu wniosku co do istnienia naruszenia art. 8 EKPC. Sąd dodał w tym punkcie, że ETPC wziął pod uwagę zakres uprawnień posiadanych przez krajowy organ ochrony konkurencji, okoliczności ingerencji i ograniczoną liczbę istniejących gwarancji, które to elementy różnią się od tych składających się na sytuację panującą w prawie Unii.

23 W tym względzie należy podkreślić, że uprawnienia kontrolne przysługujące Komisji na mocy art. 20 ust. 2 rozporządzenia nr 1/2003 ograniczają się do tego, iż jej urzędnicy mają w szczególności możliwość wejścia do wskazanych przez siebie pomieszczeń, uzyskania i skopiowania żądanych dokumentów oraz możliwość zajrzenia do wskazanych mebli (zobacz podobnie wyrok Hoechst/Komisja, 46/87 i 227/88, EU:C:1989:337, pkt 31).

24 Należy również przypomnieć, że zgodnie z art. 20 ust. 6 i 7 rozporządzenia nr 1/2003 wniosek o wydanie zezwolenia przez organ sądowy należy złożyć wówczas, gdy w przypadku sprzeciwu zainteresowanego przedsiębiorstwa wobec kontroli dane państwo członkowskie udziela koniecznej pomocy, tam gdzie to stosowne występując o pomoc policji lub równoważnej jej władzy egzekwującej prawo, aby umożliwić przeprowadzenie kontroli, oraz gdy wydanie takiego zezwolenia jest wymagane przez prawo krajowe. O zgodę taką można wystąpić jako o środek zapobiegawczy. W art. 20 ust. 8 tego rozporządzenia wyjaśniono ponadto, że sprawdzając, czy przewidziane środki przymusu nie są arbitralne ani nadmiernie uciążliwe w stosunku do przedmiotu kontroli, sąd krajowy nie może podważać samej konieczności jej przeprowadzenia. Zgodnie z tym samym przepisem legalność decyzji w sprawie kontroli może być badana jedynie przez Trybunał Sprawiedliwości.

25 Sąd nie dopuścił się zatem naruszenia prawa, stwierdzając w pkt 67 zaskarżonego wyroku, że – z uwzględnieniem orzecznictwa ETPC – brak uprzedniego zezwolenia sądowego jako taki nie może pociągać za sobą niezgodności środka kontrolnego z prawem.

26 Następnie, w odniesieniu do podniesionego przez Deutsche Bahn argumentu, zgodnie z którym Sąd dopuścił się naruszenia prawa, opierając się w pkt 66 zaskarżonego wyroku na ww. wyrokach ETPC Harju przeciwko Finlandii i Heino przeciwko Finlandii, stwierdzić należy, że ETPC rozstrzygnął w nich wyraźnie, iż brak uprzedniej zgody organu sądowego może zostać zrekompensowany skuteczną następczą kontrolą sądową, w ramach której zbadane zostaną wszystkie kwestie faktyczne i prawne.

27 Wynika z tego, że przedstawiona pokrótce w pkt 15 i 26 niniejszego wyroku argumentacja Deutsche Bahn jest bezpodstawna.

28 Wreszcie należy podnieść, iż Sąd, po przypomnieniu w pkt 73 zaskarżonego wyroku, że zgodnie z orzecznictwem ETPC zakres ochrony przed arbitralnymi działaniom władzy publicznej wymaga określenia ścisłych ram prawnych tej ochrony i jej ograniczeń, w pkt 74–100 zaskarżonego wyroku określił i po kolei przeanalizował pięć kategorii gwarancji, które winna obejmować decyzja w sprawie kontroli. Następnie w pkt 100 zaskarżonego wyroku Sąd sformułował wniosek, że w rozpatrywanym przez niego przypadku warunek ten został spełniony.

29 W tym względzie należy zauważyć, że przeprowadzona przez Sąd szczegółowa analiza odpowiada zarówno, jak wynika to z poprzedniego punktu, wymaganiom określonym przez ETPC, jak i brzmieniu rozporządzenia nr 1/2003, a także orzecznictwu Trybunału.

30 Po pierwsze, z art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003 wynika, że decyzja w sprawie kontroli musi zawierać określenie przedmiotu i celu kontroli, pouczenie przedsiębiorstwa o przewidzianych karach oraz o prawie do wniesienia do Trybunału Sprawiedliwości skargi na tę decyzję.

31 Po drugie, z orzecznictwa wynika, że przysługujące Komisji uprawnienia kontrolne są ograniczone, co polega w szczególności na wyłączeniu z zakresu kontroli dokumentów o charakterze niehandlowym, czyli takich, które nie odnoszą się do działalności rynkowej przedsiębiorstwa, na przyznaniu uprawnieniu do zastępstwa procesowego, do zachowania tajemnicy korespondencji między adwokatami lub radcami prawnymi a ich klientami, jak też na obowiązku uzasadnienia decyzji w sprawie kontroli oraz na uprawnieniu do wniesienia skargi do sądów Unii (zobacz podobnie wyrok Roquette Frères, C-94/00, EU:C:2002:603, pkt 44–50).

32 Ponadto, jak podniósł rzecznik generalny w 38 swej opinii i jak zostało wskazane w pkt 26 niniejszego wyroku, istnienie następczej kontroli sądowej jest uznawane przez ETPC za umożliwiające zrekompensowanie braku uprzedniej zgody organu sądowego i stanowi podstawową gwarancję służącą zapewnieniu zgodności danego środka kontrolnego z art. 8 EKPC (zobacz w szczególności wyrok ETPC z dnia 2 października 2014 r. w sprawie Delta Pekárny a. s. przeciwko Republice Czeskiej, nr 97/11, § 83, 87, 92).

33 Taki właśnie przypadek zachodzi w ramach systemu wprowadzonego w życie w obrębie Unii, gdyż z art. 20 ust. 8 rozporządzenia nr 1/2003 wyraźnie wynika, że Trybunałowi Sprawiedliwości przysługuje uprawnienie do sprawowania kontroli legalności wydanej przez Komisję decyzji w sprawie kontroli.

34 Kontrola przewidziana w traktatach wiąże się z tym, że sąd Unii dokonuje, na podstawie dowodów przedstawionych przez stronę skarżącą na poparcie swych zarzutów, kontroli całościowej, czyli takiej, która obejmuje zarówno kwestie prawne, jak i kwestie faktyczne (zobacz podobnie wyroki: Chalkor/Komisja, C-386/10 P, EU:C:2011:815, pkt 62; CB/Komisja, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 44).

35 Wynika z tego, że Sąd słusznie rozstrzygnął, iż brak uprzedniego zezwolenia sądowego nie stanowi naruszenia chronionego przez art. 8 EKPC prawa podstawowego do nienaruszalności miru domowego.

36 Trzeba zatem również stwierdzić, że nie doszło do żadnego naruszenia art. 7 karty.

37 W tych okolicznościach należy odrzucić zarzut pierwszy niniejszego odwołania jako bezpodstawny.

W przedmiocie zarzutu drugiego, opartego na błędnej wykładni i błędnym zastosowaniu przewidzianego w art. 47 karty i art. 6 ust. 1 EKPC prawa podstawowego do skutecznego środka prawnego przed sądem

Argumentacja Deutsche Bahn

38 Deutsche Bahn podnosi, że poprzez rozstrzygnięcie, iż ze względu na istnienie w prawie Unii instytucji następczej kontroli sądowej sporne decyzje nie naruszają prawa podstawowego do skutecznego środka prawnego przed sądem, Sąd dopuścił się naruszenia prawa.

39 W szczególności Deutsche Bahn zarzuca Sądowi, że ten oparł swe rozumowanie na ww. wyrokach ETPC w sprawie Société Métallurgique Liotard Frères przeciwko Francji i w sprawie Canal Plus i in. przeciwko Francji, podczas gdy okoliczności tych spraw nie były porównywalne z okolicznościami tej niniejszej ze względu na to, iż francuski organ ochrony konkurencji uzyskał w ich ramach uprzednie zezwolenie sądowe.

40 Komisja, wspierana przez Urząd Nadzoru EFTA i Królestwo Hiszpanii, kwestionuje tę argumentację.

Ocena Trybunału

41 W pierwszej kolejności Sąd w pkt 109 i 110 zaskarżonego wyroku słusznie stwierdził, że z ww. wyroków ETPC w sprawie Société Métallurgique Liotard Frères przeciwko Francji i w sprawie Canal Plus i in. przeciwko Francji wynika, iż znaczenie ma intensywność kontroli, w tym całokształt wszystkich okoliczności faktycznych i prawnych oraz umożliwienie odpowiedniej korekty w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości, a nie – moment, w którym jest ona przeprowadzana.

42 Ponadto należy podnieść, że Sąd w pkt 112 zaskarżonego wyroku przypomniał, iż sąd Unii, orzekając w sprawie skargi o stwierdzenie nieważności decyzji w sprawie kontroli, dokonuje sądowej kontroli z punktu widzenia zarówno prawa, jak i okoliczności faktycznych, i ma kompetencje do oceny dowodów i stwierdzenia nieważności zaskarżonej decyzji.

43 Stwierdzić należy, że analiza ta jest również zgodna z utrwalonym orzecznictwem Trybunału, która zostało przypomniane w pkt 34 niniejszego wyroku. Dokonując ocen przedstawionych w pkt 109–112 zaskarżonego wyroku, Sąd nie dopuścił się zatem żadnego naruszenia prawa.

44 Ponadto, wbrew temu, co twierdzi Deutsche Bahn, przedsiębiorstwa, do których skierowana została decyzja w sprawie kontroli, mają możliwość zakwestionowania jej zgodności z prawem, a takie postępowanie sądowe może zostać wszczęte, jak podniósł rzecznik generalny w pkt 46 swej opinii, natychmiast po powzięciu wiadomości o wydaniu tej decyzji, efektem czego nie ma potrzeby czekać z wniesieniem do sądu Unii skargi o stwierdzenie nieważności aż do czasu przyjęcia przez Komisję decyzji końcowej dotyczącej podejrzewanego naruszenia reguł konkurencji.

45 Wreszcie w pkt 113 zaskarżonego wyroku Sąd, tytułem przewidzianych w prawie Unii gwarancji przestrzegania prawa do skutecznego środka prawnego przed sądem, przypomniał orzecznictwo Trybunału, zgodnie z którym stwierdzenie nieważności decyzji w sprawie kontroli lub stwierdzenie nieprawidłowości w przeprowadzaniu środków kontrolnych skutkuje niemożnością wykorzystania przez Komisję zebranych w ten sposób informacji do celów postępowania w sprawie naruszenia (wyrok Roquette Frères, C-94/00, EU:C:2002:603, pkt 49).

46 Z powyższego wynika, że Sąd słusznie uznał, iż brak uprzedniej kontroli sądowej nie stanowi naruszenia chronionego przez art. 6 ust. 1 EKPC prawa podstawowego do skutecznego środka prawnego przed sądem.

47 W tym względzie należy przypomnieć, że to prawo podstawowe stanowi ogólną zasadę prawa Unii; jest ono obecnie wyrażone w art. 47 karty, któremu w prawie Unii odpowiada art. 6 ust. 1 EKPC (zobacz podobnie w szczególności wyroki: Chalkor/Komisja, C-386/10 P, EU:C:2011:815, pkt 52 i przytoczone tam orzecznictwo; Telefónica i Telefónica de España/Komisja, C-295/12 P, EU:C:2014:2062, pkt 40; a także CB/Komisja, C-67/13 P, EU:C:2014:2204, pkt 43).

48 Z powyższych względów trzeba również uznać, że nie można stwierdzić żadnego naruszenia art. 47 karty.

49 W rezultacie należy oddalić drugi zarzut odwołania.

W przedmiocie zarzutu trzeciego, opartego na naruszeniu prawa do obrony ze względu na nieprawidłowości, do jakich doszło w trakcie pierwszej kontroli

Argumentacja Deutsche Bahn

50 Deutsche Bahn zarzuca Sądowi, że w pkt 162 zaskarżonego wyroku rozstrzygnął on, iż Komisja mogła zgodnie z prawem poinformować swoich urzędników o żywionych względem spółki DUSS podejrzeniach jeszcze przed wydaniem pierwszej decyzji w sprawie kontroli.

51 Zachowując się w ten sposób, Komisja świadomie stworzyła sytuację, w której podana do wiadomości jej urzędników informacja dotycząca przypadku DUSS z dużą dozą prawdopodobieństwa mogła skierować ich szczególną uwagę na dokumenty dotyczące tego przedsiębiorstwa, pomimo tego że były one niepowiązane z przedmiotem pierwszej kontroli. Co za tym idzie, wbrew temu, co rozstrzygnął Sąd, dopuszczony przez Trybunał w wyroku Dow Benelux/Komisja (85/87, EU:C:1989:379) wyjątek od zakazu wykorzystywania dokumentów niezwiązanych z celem kontroli nie miał zastosowania.

52 Deutsche Bahn podnosi ponadto, że ta udzielona urzędnikom Komisji jeszcze przed przeprowadzeniem kontroli informacja dotycząca przypadku DUSS nie była konieczna do skutecznego wprowadzenia w życie reguł konkurencji.

53 Komisja kwestionuje dopuszczalność podniesionego przez Deutsche Bahn argumentu dotyczącego naruszenia prawa, jaki Sąd miał popełnić poprzez włączenie do akt sprawy dowodów wykrytych przypadkowo, a to ze względu na to, że stanowi to okoliczność faktyczną, która nie może być przedmiotem sporu na etapie odwołania.

Ocena Trybunału

54 W zakresie dotyczącym kwestionowanej przez Komisję dopuszczalności niniejszego zarzutu należy przede wszystkim stwierdzić, że Deutsche Bahn nie tylko zwraca się do Trybunału o przeprowadzenie ponownej oceny okoliczności faktycznych, lecz również podnosi naruszenie prawa, jakiego miał się dopuścić Sąd poprzez rozstrzygnięcie, iż ze względu na ogólny kontekst sprawy Komisja mogła zgodnie z prawem poinformować swoich urzędników o żywionych względem spółki DUSS podejrzeniach jeszcze przed przeprowadzeniem pierwszej kontroli.

55 W konsekwencji zarzut trzeci jest dopuszczalny.

56 W zakresie dotyczącym istoty sprawy należy przypomnieć, że art. 20 ust. 4 rozporządzenia nr 1/2003 nakłada na Komisję obowiązek uzasadnienia decyzji nakazującej przeprowadzenie kontroli poprzez określenie przedmiotu i celu tej kontroli, co, jak wyjaśnił Trybunał, stanowi zasadniczy wymóg mający nie tylko wykazać, iż planowana ingerencja w obrębie danych przedsiębiorstw jest uzasadniona, ale także – umożliwić im określenie zakresu ich zobowiązania do współpracy przy jednoczesnym zabezpieczeniu ich prawa do obrony (wyroki: Roquette Frères, C-94/00, EU:C:2002:603, pkt 47; a także Nexans i Nexans France/Komisja, C-37/13 P, EU:C:2014:2030, pkt 34).

57 Ponadto zgodnie z art. 28 ust. 1 rozporządzenia nr 1/2003 informacje zebrane w trakcie kontroli mogą zostać wykorzystane tylko do tych celów, które zostały wskazane w zezwoleniu na przeprowadzenie kontroli czy też decyzji nakazującej jej przeprowadzenie (zobacz podobnie wyrok Dow Benelux/Commission, 85/87, EU:C:1989:379, pkt 17).

58 Trybunał wyjaśnił w tym względzie, że wymóg taki został ustanowiony celem ochrony nie tylko wyraźnie wskazanej w ww. art. 28 tajemnicy zawodowej, lecz również – przysługującego zainteresowanym przedsiębiorstwom na mocy art. 20 ust. 4 prawa do obrony. Prawa te byłyby bowiem poważnie zagrożone, gdyby Komisja mogła powołać się wobec tych przedsiębiorstw na uzyskane w trakcie kontroli dowody, które nie mają związku z jej przedmiotem i celem (zobacz podobnie wyrok Dow Benelux/Komisja, 85/87, EU:C:1989:379, pkt 18).

59 Nie można natomiast wyciągnąć z tego wniosku, że Komisja nie może wszcząć postępowania w sprawie dochodzenia mającego na celu zweryfikowanie prawdziwości lub uzupełnienia informacji, o których dowiedziała się ona przypadkowo podczas wcześniejszej kontroli, w przypadku gdy informacje te wskazywałyby na istnienie zachowań sprzecznych z traktatowymi regułami konkurencji. Taki zakaz wykraczałby ponad to, co jest konieczne w celu zachowania tajemnicy zawodowej i prawa do obrony, oraz, co za tym idzie, stanowiłby nieuzasadnioną przeszkodę w wykonaniu przez Komisję zadania sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem reguł konkurencji na wspólnym rynku oraz odkrywania naruszeń art. 101 TFUE i 102 TFUE (zobacz podobnie wyrok Dow Benelux/Komisja, 85/87, EU:C:1989:379, pkt 19).

60 Z powyższego wynika, że z jednej strony na Komisji spoczywa obowiązek uzasadnienia decyzji nakazującej przeprowadzenie kontroli, a z drugiej strony, ze względu na to, że uzasadnienie tej decyzji ogranicza zakres uprawnień przyznanych urzędnikom Komisji, mogą oni poszukiwać jedynie dokumentów dotyczących przedmiotu kontroli.

61 W niniejszym przypadku zaś zarówno z pkt 162 zaskarżonego wyroku, jak i złożonych przez Komisję na rozprawie oświadczeń wynika, że jeszcze przed przeprowadzeniem pierwszej kontroli powiadomiła ona swych urzędników o istnieniu innej wniesionej do niej skargi na Deutsche Bahn, dotyczącej jej spółki zależnej DUSS.

62 W tym względzie należy podnieść, że choć jak podniósł rzecznik generalny w pkt 69 swej opinii, skuteczność kontroli wiąże się z uprzednim przekazaniem przez Komisję wyznaczonym do jej przeprowadzenia urzędnikom wszelkich informacji, które mogą się przyczynić do zrozumienia charakteru i zakresu potencjalnego naruszenia konkurencji, a także informacji dotyczących logistyki kontroli jako takiej, wszystkie te informacje muszą jednak dotyczyć wyłącznie wskazanego przedmiotu kontroli nakazanej w decyzji.

63 Pomimo tego, iż w pkt 75 zaskarżonego wyroku Sąd prawidłowo przypomniał, że wydając decyzję w sprawie kontroli, Komisja ma obowiązek ją uzasadnić, stwierdzić jednak należy, iż nie stwierdził on, że w sytuacji gdy instytucja ta przed przeprowadzeniem pierwszej kontroli poinformowała swych urzędników o wniesieniu przeciwko kontrolowanemu przedsiębiorstwu dodatkowej skargi, wskazany w takiej decyzji przedmiot kontroli winien również obejmować elementy związane z tą dodatkową skargą.

64 Ta zaś udzielona przed przeprowadzeniem kontroli informacja – nie o ogólnym kontekście sprawy, tylko o fakcie wniesienia do Komisji odrębnej skargi – jest niezwiązana z przedmiotem pierwszej decyzji w sprawie kontroli. Brak powołania się w ramach przedmiotu tej decyzji na istnienie tej skargi stanowi zatem naruszenie obowiązku uzasadnienia oraz przysługującego danemu przedsiębiorstwu prawa do obrony.

65 Należy również stwierdzić, że Sąd w pkt 134 zaskarżonego wyroku wyraźnie wskazał, iż okoliczność, że druga decyzja w sprawie kontroli została wydana w trakcie przeprowadzania pierwszej kontroli, świadczy o znaczeniu, jakie miały zebrane przy tej okazji informacje dla wszczęcia drugiej kontroli, a także iż trzecia kontrola była niewątpliwie oparta częściowo na informacjach zebranych w trakcie dwóch pierwszych kontroli. Na tej podstawie doszedł on do wniosku, że warunki, w jakich zostały uzyskane informacje dotyczące spółki DUSS w trakcie pierwszej kontroli, mogą wpływać na zgodność z prawem drugiej i trzeciej decyzji w sprawie kontroli.

66 Pierwsza z kontroli była zatem dotknięta nieprawidłowością ze względu na to, że urzędnicy Komisji, dysponujący jeszcze przed jej przeprowadzeniem pewnymi informacjami pozbawionymi związku z przedmiotem tej kontroli, dokonali zajęcia dokumentów nieobjętych określonym w pierwszej spornej decyzji zakresem tej kontroli.

67 Z powyższego wynika, że, stwierdzając w pkt 162 zaskarżonego wyroku, iż udzielona urzędnikom Komisji jeszcze przed wydaniem pierwszej decyzji w sprawie kontroli informacja o wniesieniu skargi dotyczącej DUSS była zgodna z prawem ze względu na to, iż wpisywała się ona w ogólny kontekst sprawy, a także nie podając uzasadnienia takiego wniosku Sąd dopuścił się naruszenia prawa; taka uprzednia informacja w oczywisty sposób nie jest objęta przedmiotem tej pierwszej decyzji w sprawie kontroli oraz pomija gwarancje, jakie winny być zapewnione w ramach wykonywania przez Komisję przysługujących jej uprawnień kontrolnych.

68 W związku z tym należy uwzględnić zarzut trzeci.

69 Należy zatem uchylić zaskarżony wyrok, bez konieczności badania czwartego z zarzutów podniesionych przez Deutsche Bahn na poparcie swego odwołania.

W przedmiocie skargi do Sądu

70 Zgodnie z art. 61 akapit pierwszy statutu Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w przypadku uchylenia orzeczenia Sądu Trybunał może wydać orzeczenie ostateczne w sprawie, jeśli stan postępowania na to pozwala. Właśnie z takim przypadkiem mamy tutaj do czynienia.

71 Z pkt 56–67 niniejszego wyroku wynika, że zarzut trzeci skargi wniesionej w pierwszej instancji jest zasadny i że należy stwierdzić nieważność drugiej i trzeciej decyzji w sprawie kontroli ze względu na naruszenia prawa do obrony.

W przedmiocie kosztów

72 Artykuł 184 § 2 regulaminu postępowania przed Trybunałem stanowi, że jeżeli odwołanie jest zasadne i Trybunał wydaje orzeczenie kończące postępowanie w sprawie, rozstrzyga on również o kosztach.

73 Na podstawie art. 138 § 1 tego regulaminu, mającego zastosowanie do postępowania odwoławczego na podstawie jego art. 184 § 1, kosztami zostaje obciążona, na żądanie strony przeciwnej, strona przegrywająca sprawę.

74 Zgodnie z art. 138 § 3 tego regulaminu w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań każdej ze stron każda z nich pokrywa własne koszty. Jednakże jeżeli jest to uzasadnione okolicznościami sprawy, Trybunał może orzec, że jedna ze stron pokrywa, oprócz własnych kosztów, część kosztów poniesionych przez stronę przeciwną.

75 Ze względu na to, że odwołanie Deutsche Bahn zostało częściowo uwzględnione, należy zasądzić od Komisji pokrycie, poza połową jej własnych kosztów związanych z niniejszym odwołaniem, również połowę kosztów poniesionych przez Deutsche Bahn w związku z niniejszym postępowaniem. Deutsche Bahn pokryje połowę własnych kosztów związanych z niniejszym odwołaniem, jak również połowę poniesionych w związku z tym postępowaniem kosztów Komisji.

76 W zakresie dotyczącym kosztów związanych z postępowaniem w pierwszej instancji Komisja powinna pokryć koszty związane ze sprawami T-290/11 i T-521/11, natomiast Deutsche Bahn – koszty związane ze sprawą T-289/11.

77 Ponadto art. 140 § 1 regulaminu przewiduje, iż państwa członkowskie, które przystąpiły do sprawy w charakterze interwenientów, pokrywają własne koszty. W zastosowaniu tego przepisu Królestwo Hiszpanii pokryje własne koszty – zarówno te związane z postępowaniem w pierwszej instancji, jak i z postępowaniem odwoławczym.

78 Zgodnie z art. 140 ust. 2 tego regulaminu Urząd Nadzoru EFTA, który dołączył do sporu w charakterze interwenienta, pokrywa własne koszty. Wynika z tego, że Urząd Nadzoru EFTA powinien pokryć własne koszty – zarówno te związane z postępowaniem pierwszej instancji, jak i z postępowaniem odwoławczym.

Z powyższych względów Trybunał (druga izba) orzeka, co następuje:

1) Wyrok Sądu Unii Europejskiej Deutsche Bahn i in./Komisja (T-289/11, T-290/11 i T-521/11, EU:T:2013:404) zostaje uchylony w części, w której oddalono w nim skargi dotyczące drugiej i trzeciej decyzji w sprawie kontroli C(2011) 2365 z dnia 30 marca 2011 r. i C(2011) 5230 z dnia 14 lipca 2011 r.

2) Stwierdza się nieważność decyzji Komisji Europejskiej C(2011) 2365 z dnia 30 marca 2011 r. i C(2011) 5230 z dnia 14 lipca 2011 r.

3) W pozostałym zakresie odwołanie zostaje oddalone.

4) Deutsche Bahn AG, DB Mobility Logistics AG, DB Energie GmbH, DB Netz AG, Deutsche Umschlaggesellschaft Schiene-Straße (DUSS) mbH, DB Schenker Rail GmbH i DB Schenker Rail Deutschland AG pokrywają, poza połową własnych kosztów związanych z niniejszym odwołaniem, również połowę kosztów poniesionych przez Komisję Europejską w związku z niniejszym postępowaniem.

5) Komisja Europejska pokrywa, poza połową własnych kosztów związanych z niniejszym odwołaniem, połowę poniesionych w związku z tym postępowaniem kosztów Deutsche Bahn AG, DB Mobility Logistics AG, DB Energie GmbH, DB Netz AG, Deutsche Umschlaggesellschaft Schiene-Straße (DUSS) mbH, DB Schenker Rail GmbH i DB Schenker Rail Deutschland AG.

6) Deutsche Bahn AG, DB Mobility Logistics AG, DB Energie GmbH, DB Netz AG, Deutsche Umschlaggesellschaft Schiene-Straße (DUSS) mbH, DB Schenker Rail GmbH i DB Schenker Rail Deutschland AG pokrywają koszty w sprawie T-289/11.

7) Komisja Europejska pokrywa koszty w sprawach T-290/11 i T-521/11.

8) Królestwo Hiszpanii pokrywa własne koszty.

9) Urząd Nadzoru EFTA pokrywa własne koszty.

Podpisy